Reetta Siukola

13.10.2022

Lakivaliokunta

Lakivaliokunnan kirjallinen kuuleminen 18.10.2022

HE 189/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

THL kiittää mahdollisuudesta lausua ja **katsoo, että sukupuolen vahvistamista koskevan lain uudistus on ihmisoikeusnäkökulmasta kiireellinen ja välttämätön.** On olennaista, ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen edellytä jatkossa ihmisoikeusperiaatteiden vastaisia menettelytapoja tai kriteerejä, kuten vaatimusta henkilön lisääntymiskyvyttömyydestä. Myös nykyisen lainsäädännön termistö on vanhentunutta ja tarpeettomasti sukupuolitettua ja on siksi tarpeen päivittää. Mahdollisuus elää ja tulla kohdatuksi omassa sukupuolessaan on erittäin tärkeää ihmisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden kannalta.

THL pitää kannatettavana uudistuksen tavoitetta juridisen sukupuolen vahvistamisen prosessin keventämisestä ja sen erottamisesta lääketieteellisistä hoidoista. On kuitenkin tärkeää, että ehdotettua hakemukseen perustuvaa menettelytapaa tarkastellaan huolella siitä näkökulmasta, ettei se luo uusia kynnyksiä juridisen sukupuolen vahvistamiselle. Jos menettelytapaan sisältyy viranomaisen harkintavaltaa, on sen prosessista säädettävä riittävän tarkasti. Lisäksi on varmistettava riittävät resurssit ja osaaminen tahoille, jotka käsittelystä vastaavat.

Erittäin keskeinen kysymys on mahdollinen sukupuolen juridiselle vahvistamiselle asetettava ikäraja. **THL katsoo, että vaatimus täysi-ikäisyydestä on ongelmallinen ja heikentää translasten ja -nuorten asemaa. Heille juridisen sukupuolen korjaamisella jo ennen täysi-ikäisyyttä olisi merkittävä hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä vaikutus.** Myös OTT Sanna Koulun (2022) virkamiestyöryhmän toimeksiannosta tekemä selvitys nostaa esiin, että lainvalmistelun yhteydessä on tuotu esiin useita hallitusohjelman mukaisen ikärajan asettamia haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Selvityksessä tarkasteltiin alaikäisen henkilön sukupuolen vahvistamisen sääntelyä ihmisoikeusinstrumenttien näkökulmasta, tärkeimpänä YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Selvityksen mukaan ehdotonta täysi-ikäisyyteen asetettavaa ikärajaa ei voida pitää lapsen oikeuksien mukaisena.

THL:n Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan nuorten, joiden sukupuoli eroaa virallisesta sukupuolesta, hyvinvointi on muita nuoria heikompi liki kaikilla mittareilla. Tulokset ovat yhdenmukaiset seksuaalivähemmistöjen nuorten kanssa. Mielialaan liittyvät huolet ovat sukupuolivähemmistöjen nuorilla lähes kaksi kertaa niin yleisiä kuin muilla nuorilla. Ahdistuneisuus ja masennusoireilu olivat sukupuolivähemmistöjen nuorilla lähes kolme kertaa niin yleisiä kuin muilla nuorilla ja heistä 45 prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tuloksista käy myös ilmi, että sukupuolivähemmistöjen nuorista useampi kuin muista nuorista ei saa tukea ja apua ongelmiin silloin, kun he niitä todella tarvitsisivat. Täysi-ikäisyysvaade ylläpitää transnuorten vaikeutta saada apua ja tukea. Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn tulokset ovat linjassa vuoden 2019 tuloksiin verrattuna, ja korona-aika on entisestään heikentänyt jo ennestään haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tilannetta.

Reetta Siukola

13.10.2022

Ympäristön sukupuolinormit, kielteiset asenteet ja niihin kietoutuva vähemmistöstressi vaikuttavat transnuorten pahoinvointiin. Mahdollisuus vahvistaa juridinen sukupuoli jo ennen täysikäisyyttä voisi auttaa monia transnuoria selviämään paremmin arkielämässä, kuten koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa sekä matkustamisessa, kun henkilötunnus vastaisi sukupuolta ja sen ilmaisua.

Jatkossa on tärkeää tarkastella tarkemmin intersukupuolisten, muunsukupuolisten ja sukupuolettomien ihmisten asemaa ja selvittää väestötietojärjestelmän sukupuolitiedon muuttamista valinnaiseksi tai binääristä sukupuolta moninaisemmaksi.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Mika Salminen